

cognei legény, csupa furcsaság, mégis apostolian tiszta, megdöbbenően egyszerű és világos . . . (Ezt a szót : *tiszta*, egy helyütt az író *vastagon* szedeti !)

Hiába! Hiányzik az irracionális gyökér, az éposz ősi gyökere, valami aroma, mely oly felejthetlenné teszi Tamási Áron néhány székely jelenetét. Legjobb lapjai is, mint például az öreg Birtók végső dáridója, inkább jó megcsinálásról tanuskodnak (az úgynevezett «tiszta írói munká»-ról!), mint költői revelációról.

Mily erőtllenül rendezi Irénke tragédiáját! A leány kétségbeesése s az apával váltott párbeszéde, a leány mindent feltáró vallomása s a fellegek-ből alázuhanó doktriner: mindez nincs *megalkotva*, nincs rajta az alkotás *álma*. Az egész csakúgy oda van vetve, mint ceruzajegyzet a művész noteszéből. (Nem merek itt nagy példákra hivatkozni, Tolsztojt is inkább a «történelmi erők» hasonlósága vetette föl. De mégis nagy példákra gondolok: micsoda kincsébánya lett volna nekik egy ilyen alkalom !)

Elhisszük Kacsó Sándornak, hogy egy Irénke kétségbeesésében öngyilkos lehet egy Béniért. De itt nem *sodor* magával ez a kétségbeesés (természetesen *művészi* értelemben!), itt nem *látom* ezt a kétségbeesést! Itt az író jószándéka egy papírmásé-Irénkét rángat. A leány szájának egyenes vonala, ajka szélén az a rettenetes mosoly, a horizonton túlra ragyogó női tekintet: mindez papírmásé, mely erőtllenül pótolja a testet. Testpótlék ez, mely az élet fuvallatára szétomlik és le hull. Mint ahogy a hajnal első remegésére — fent csillogott a Hold! — Lenore halott vőlegénye csontvázáról hirtelen lemállott a mellény darabokban, mint a — tapló.

(Debrecen.) *Gulyás Pál.*

Dr. Cholnoky Jenő: *Az ember drámája.* (117 kép és 70 ábra a szövegben. Budapest, 1930. Singer és Wolf-

ner kiadása.) A földrajz, mint tudomány, nemcsak nálunk, hanem külföldön is, a múlt században hagyta el gyermekcipőit. Hazánkban annyira szaktudomány maradt, hogy a nagyközönség csak elvétve, néha-néha halott róla.

Lóczy Lajos kezdte megalapozni a földrajzi tudást Magyarországon, a magyar geográfia megteremtői pedig tanítványai, akik most csonka hazánk egyetemi tanszékeit töltik be. Egy emberöltő itt is óriási űrt hidal át. Ezelőtt még negyven éve nem is beszélnek az emberről, mint földrajzi tényezőről, mint tájalakítóról. Reclus enemű írásait szép elmefuttatásoknak tartják, de inkább mosolyognak rajta, mint követik és megemésztik. És ma? Hatalmas az emberföldrajzi irodalom. Nem lehet kitenni, mellőzni az embert. Átalakította a Föld felszínét. Aki Tacitus munkáit olvassa Germániáról és összehasonlítja a mai Németországgal, nem ismer rá Germániára, pedig ugyanaz a föld, csak az ember munkája más.

De itt vagyunk mi is! Hol van a kelták, rómaiak Pannóniája a mai Dunántúl-tól? A hittérítő szerzetesek, a bencés papok, a ciszterciták, a premontreiek stb. mind-mind alakítottak Dunántúl egyes részein és azt földművelésre, szőlőtermelésre, gyümölcsre alkalmassá tették. A kunyhók helyét házak, kőépületek foglalták el, kövezett utakon robog az autó, eltűntek a mocsarak, a folyók árvizes kiöntései, haldoklik a Kis-Balaton; a várak nem védelmi, hanem turista-célokot szolgálnak ma már.

Cholnoky Jenő nemcsak a magyar tájak átalakulását, a magyar nép küzdelmeit mutatja be az ország átalakításáért, hanem végigvezet az egész Földön. Megismerkedünk a lét-fenntartásának szükségleteivel, azután az élet fenntartásával: az élelem-, védelem- és kényelemmel. Nem a tudós száraz, hivatalos hangját hall-

juk, hanem a tárgyat szerető, tárgyának minden részletét alaposan ismerő tudóst, aki emellett a kifejezéseknek, magyaros szavaknak olyan szótárával rendelkezik, mint kivülről egyetlen geografus sem hazánkban. Tanítani, nevelni, földrajzi gondolkozásra akar szoktatni, ezért leszál olvasóhoz, miközben a tudomány magaslatára emeli őket.

A végtelen sok ismeret közepette is megmarad a vezetőfonal, hogy magyaroknak, művelt, tanulni vágyó magyar közönségnek írta könyvét. Szerénységre nevel, hogy a földi ember el ne bizakodjék, ne tartsa magát olyanak, hogy történelmét irányítani képes. De legyen mégis önbizakodó, hogy tudásával és a helyes irányú tudás tanításával nagyon sokat javíthat az emberiség sorsán. Éppen azért kell megismernünk az ember földi életét mindenféle hagyományos világfelfogásoktól függetlenül. A földrajz minden más tudomány eredményeit felhasználja, hogy az ember helyzetét és életét megismerjük a Földön. A földrajz így — akárcsak a filozófia — valósággal koronája minden tudásunknak, mert hisz minden tudomány eredményét értékesíteniünk kell benne, de minden tudomány a Földön született s így az emberiség legfőbb java és az emberiség sorsának legfőbb irányítója.

Csak a civilizáció és a kultúra segíthet előre. A civilizáció a társadalmi rendet és a kényelem szükségleteinek lehető kielégítését jelenti. Ez azonban nem vezet még igazi jólétre, mert lelkileg műveletlen alacsony gondolkozású ember civilizációja csak külszín s az ilyen ember nemtelen vágyainak kielégítésére törekszik embertársainak kímélése nélkül. A lélek műveltsége a leghatalmasabb fegyver az ember kezében, hogy saját magát legyőzze. Nem kell kétségbe esnünk az emberiség jövő sorsa fölött, mert műveltségének emelkedésével

(közben ugyan nagy-nagy visszaesésekkel) mindig jobban közeledik az eszményi élet megvalósulásához. Mindnyájunknak kötelessége, hogy a földrajzi tudáson keresztül is a boldogság felé törekedjünk. *Horváth Károly.*

Szitnyai Zoltán : Lángoló hegyek. Regény. Génius kiadás. A Szentantali János föl-föllobbanó vágyai és cselekvésre való képtelensége közötti mély szakadékban vergődik tovább az a különös, gátlásokkal megvert élet, amelyet Sitnyai új regényének hőseiben valósít elénk. Magábavesztett lélek ez a Szentantali János. Apja polgármester volt, őt a család szemefényeként kényeztették mindig s benne látta a jövő reményét nemcsak a szűkebb familia : az elbetegesedett és gondokkal küszködő anya, az egykor körülrajongott, de most cselédnél is keservebben dolgozó nővére, epileptikus öccse és szimpla fivérei, hanem a felvidéki kisvárosban megmaradt ösmerősök is. Felrakétázó álmaiban maga is kivételes lénynek hiszi magát, küldetést érez, tele van göggel és cselekvést áhító vággyal, de tehetetlen nekibuzdulásában legföljebb szavak bomlanak ki belőle, — átkozott szavak, amelyek rendesen az ellenkezőjét fejezik ki annak, amire készült. Magábavesztett ember, aki lelke mély tárnáiban bolyong és rajongva bámul a képzeletvetítette álmokra. Tudóskodik, terve van, de ezek a tervek is csak álmok maradnak, mert csupán a címüket tudja papírra vetni. A «lényget» keresi, de ez is csak szó, amellyel zavarosan felfűtött álmait fejezi ki s ma ezt, holnap talán amazt jelenti. Mi nem tudjuk meg soha, hogy mit.

Tele jóra való készséggel, mégis a visszájára fordul szájában a szó, ha ugyan benne nem reked végképpen. Bánt és sebez, holott a szeretetét akarta kimutatni, ügyetlenkedik és bonyodalmakat okoz, amikor kedveset, hasznosat akar cselekedni. Ezért